

Zenés áhítat Gárdonyi Zoltán születésének 100. évfordulója alkalmából

Április 6-án, Gárdonyi Zoltán (1906–1986) születésének 100. évfordulója (április 25.) alkalmából zenés áhítatot tartott a Protestáns Teológiai Intézet Kolozsvárott a Farkas utcai belvárosi református templomban. Mint a zeneudományok doktorát, kutatót, zeneszerzőt, a budapesti Zeneakadémián az 1949-ben felosztatott protestáns egyházzenei tanszék utolsó vezető professzorát, majd a magyar református kántorképzés szervezőjét, illetve életre hívóját, Gárdonyi Zoltánt a 20. század legjelesebb magyar református egyházzeneszének tekintjük. Zeneudományi, zeneelméleti munkásságát és a Bach- és Liszt-kutatás területén elért eredményeit nemzetközileg is nagyra értékelik.

A zenés áhítat igehirdetője Sipos Dávid teológiai hallgató volt. A gyülekeze-
ti énekekhez Geréb Miklós teológiai hallgató játszott Gárdonyi Zoltán által szer-
zett korálelőjátékot. A Protestáns Teológiai Intézet és a BBTE Református Tanár-
képző Kara zeneszakos hallgatóiból álló vegyeskar, dr. Kovács László Attila ve-
zényletével két nagyszabású Gárdonyi művet szólaltatott meg: a 84. zsoltár szö-
vegére írt kantátát és a 148. zsoltárt. A Kolozsvári Református Kollégium Ének-
kara előadásában, dr. Székely Árpád vezényletével a Szép könyörgés, Bocsásd
meg Úristen és Énekeljete az Úrnak új éneket című kórusművek hangzottak el.
A teológiai tanárok családi kiskórusa Bárdos Lajos Tiszta patakod partjainál című
kórusművét szólaltatta meg, amelyet annak idején a szerző a 80 éves Gárdonyi
köszöntésére írt. Gárdonyi 3. orgona-szonátáját dr. Kovács László Attila adta elő,
életútját és életművét pedig dr. Székely Árpád méltatta. Befejezésül a közremű-
ködő kórusok közösen szólaltatták meg Gárdonyi Hála-kánonját és a Mondjatok
dicséretet c. kórusművét.

Kovács László Attila

Pál apostol nyomában. Élménybeszámoló a kolozsvári Protestáns Teológi- ai Intézet IV. évfolyamának görögországi tanulmányi kirándulásáról

Különleges élményben lehetett részünk ez év áprilisában (23 és 30 között),
hisz megvalósult sokunk álma: Görögországban jártunk, ahol Pál apostol is meg-
fordult, első ízben a második térítőútja során. A tanulmányi kirándulás mottója –
„Pál apostol nyomában” – jelzi, hogy mi 21. századi nyomkövetőkként látogat-
tunk el az apostol misszionálta néhány városba, végigjárva azt az utat, amit ő is
megtett görögországi térítőútja során, s ahogy az ő nyomdokait követve tette azt
később H. V. Morton, aki papírra is vetette élményeit abban a könyvében, amely-
nek címe inspirált mottónk választásában.

Beszámolómban nem törekszem arra, hogy a Mortonra jellemző pontosság-
gal és körültekintéssel minden részletet leírjak, csupán néhány mozzanatot fogok
kiemelni a kirándulás nyújtotta élményekből.

Hadd kezdjem mindjárt az elején egy jó tanáccsal: ha valaki Giurgiunál akar átkelni a határon Bulgáriába, hogy azon áthaladva pl. Görögországba érkezen, annak az átkelés költségei nagyon meg fogják viselni a pénztárcáját – erre fel kell készülni. Meg kell fizetni még a levegőt is amit belélegzünk, a szó szoros értelmében. Létezik ugyanis az ún. *taxa ecologica* (ez lenne a levegőadó), nem is beszélve arról, hogy van hídadó és helyi adó is. (Ez utóbbiról nem igazán derült ki, hogy micsoda.) Az igencsak levegős román-bulgár vámban megtapasztaltuk, hogy román és bulgár testvéreink mennyire tudatosan ápolják a *hagyományokat és a szokásokat*. Ez számunkra gyakorlatilag csak annyit jelentett, hogy 10 euróval járultunk hozzá a nemzeti hagyományok ápolásához, a baksishoz (főleg a bulgároknál).

A Balkánt elhagyva a Mediterrán térségbe érkezünk. Kellemes időjárás, jó utak, szép táj, hegy és tenger. Zeusz ködbe burkolózva bizonyára érdeklődéssel, leselkedve figyelte érkezésünket az Égei-tenger partján levő kempingbe. A csodálatos táj megragad mindannyiunkat és elhangzik: nem meglepő, hogy Pál apostol olyan sok időt töltött Görögországban, hisz az éghajlati viszonyok kitűnőek, a táj elragadóan szép. A görögök igen vendégszerető emberek; végül is ők ebből élnek.

Az Olympos hegységhez közel fekvő *Thesszalonika* (a kempingtől kb. 50 km-re) igazi világváros. Főleg a piac és a kikötő látványa ragadott meg. A piacon enyhe kifejezéssel élve ordibáltak, mindenki el akarta adni az árúját. A sok hal, polip, rák és egyéb tengeri állat és élőlény jól megfér a disznóláb (no meg a legyek) mellett. Mi is jól megfértünk mellette. Hát ez az új görög piac. Hozzá tartozik ez is a mediterrán életstílushoz.

Athénről nagyon sok mindent lehet elmondani. Igazi főváros, világváros. Rengeteg narancsfa, citromfa, na és az Akropolisz. Ez a „fenti város” turistáktól hemzsegett. (Vajon mi lehet itt a nyári időszakban?). Itt találhatóak az ókori Athén némely nevezetes romja, a különböző istenek tiszteletére és imádatára épített templom és szentély. Itt található az Areopágus is, ahol és ahonnan Pál apostol elmondta athéni beszédét. Az Areopágus tulajdonképpen egy nagy szikla (nem magas, könnyen fel lehet rá kapaszkodni), amelyre ha fellép az ember, belátja az egész Akropoliszt, illetve az egész várost. Jó a kilátás és az akusztikai hatás. Emléktábla tanúskodik arról, hogy görög testvéreink nem feledkeztek meg Pál apostolról, hisz az athéni beszéd teljes terjedelmében megtalálható ezen emléktáblán (természetesen görögül). Szinte érezzük Pál apostol jelenlétét és szavai csengését, miközben valaki közlünk felolvassa a Szentírásból Pál athéni beszédét (ApCsel 17,16–34). Igen, itt járt Pál apostol és itt hirdette Isten igéjét. Hiába kerestük az „Ismeretlen Istennek” szentelt oltárt, nem találtuk meg. Egyik barátom fogalmazott így az „Areopágus-élmény” után: „Hát én csalódtam benne, nem ilyennek képzeltem.” Igen, szerintem senki sem úgy képzelte, de a görög kultúra és építészet, életfelfogás alapjaiban véve más, mint az erdélyi.

Mint már említettem, sok a narancsfa. Nagy volt a kísértés és szakítottunk a tiltott fa gyümölcséből a „görög Éden-kertből”, a park narancsfáiról, de körülbelül olyan volt az íze, mint a magyar narancsnak: kicsit savanykás, de a miénk. Persze

április vége volt, nem volt még megérve, de különben is az, amit mi megkóstoltunk, az a görög vadnarancs volt. Be kellett érnünk tehát a rengeteg narancsfa látványával.

Rövid *korinthusi* látogatásunk alatt deja-vu érzésünk volt: ezt, illetve ilyen köveket, romokat már láttunk Delphoiban. A korinthusi kisváros keveset őrzött meg ókori arculatából. Legalábbis erről tanúskodnak a megmaradt épületek, romok. Ez egy olyan kisváros, ahol egyik üzletben egyszerűen nem akartak kiszolgálni: kenyeret kértem, igaz nem keveset – kb. 20 darabot –, és bár volt kenyér, mégsem adtak. Hát ilyen is megtörténhet.

Bár nem kötődik Pál apostolhoz, úgy érzem, szólnom kell két nagyon fontos görög látnivalóról. Kezdem a kellemesebbel: ha valaki Görögországban jár, semmiképpen se hagyja ki a *thermophülei* fürdőzést. Hát azt kár lenne kihagyni. 35 fokos vízben lubickolni a Parnasszus hegység lábainál és arra gondolni, hogy mindez ingyen van. A másik görög specialitás: a *Meteórák*, azaz a meredek sziklákön épült kolostorok. Sok kolostorba nem is engednek be, mert nem akarják, hogy megbomoljon a szerzetesi életforma. A szerzetesek zárt, szigorú szabályok alapján szervezett közösségekben élnek, egész életüket elzártágban, imádkozással és aszkézissel töltik el. Az alapvető élelmet is hálóba rakva egy kötélén húzzák fel a magas sziklán lévő kolostorba.

Útban Filippi felé megálltunk ebédelni *Teologoson*, gondolom egyértelmű, hogy a neve miatt. Szép kisváros, természetesen kikötővel. Nagy meglepetés volt számunkra, hogy még egy ilyen kisvárosban is lehet találkozni román vendégmunkással!

Végül *Filippi*. Itt többször megfordult Pál apostol, közel van a makedón területekhez. A bibliai tudósítás arról számol be, hogy Pál apostol itt *börtönben* is volt (ApCsel 16,13–40), ahonnan csodálatos módon szabadult meg. Az ókori Filippi város romjai, épületei elég jó állapotban maradtak fenn, elég jól lehetett rekonstruálni. Megtaláltuk azt a szobát, börtönszobát, ahol Pál apostolt fogva tartották. Egy nagyon kis átmérőjű szobáról van szó, nem nagyobb egy kamránál, amelyből mindenféle kényelem és luxus hiányzik.

Jó volt Pál apostol nyomdokain járva megismerkedni egy új kultúrával, környezettel, életszemlélettel és közben megtapasztalni azt, hogy az évezredes kövek, romok önmagukért beszélnek, elárulják, hogyan alakult a történelem évezredről-évezredre. A virágzó görög kereskedelem és építészet nyomait láttuk, és mi magunk is görögökké váltunk egy teljes hét erejéig.

Útban hazafele bulgár és román testvéreinkkel kénytelen-kelletlen ápoltuk a szent hagyományokat és szokásokat, de felháborodásunk ellenére is tudtuk, hogy minden pénzt megért ez a kirándulás. Jól telt a „görög hét”, még jobban összekovácsolódtunk, mint közösség, sokmindent láttunk és tapasztaltunk, amelyek lehetővé teszik, hogy ezután bizonyos dolgokat más szemszögből, megközelítésből lássunk, nézzünk és értelmezzünk.

Fazakas Csaba-Árpád, IV. évfolyam

Kameruni lelkészek Erdélyben

Holland lelkészek és egy Kamerunban szolgáló holland misszionárius kíséretében három kameruni lelkész látogatott el Erdélybe, vett részt a Györgyfalván, hazai lelkészekkel közösen szervezett tanulmányi napokon, szolgált erdélyi gyülekezetekben és kereste fel Teológiai Intézetünket is április 25-én, hogy beavasson egy ismeretlen világ titkaiba. A kibeszélhetetlen vezetéknevek helyett itt csak a keresztnéveket említjük: Amos, Jean és Ferdinand.

A holland misszionárius röviden vázolta a kameruni helyzetet: a kelet-afrikai ország először 1880-ban találkozott a keresztyénséggel, 1950–60 óta működik református misszió, a protestáns egyházak presbiterianusok s a fiatal keresztyén társadalom egy tipikusan harmadik világbeli ország gondjai-bajai között végzi szolgálatát – gyorsan növekvő lakosság, mindent átfogó korrupció, szinte áthidalhatatlan szakadék a modern és a hagyományos társadalmi formák között. A munkát nem könnyíti meg a több mint 250 törzsi közösséghez és ugyanennyi nyelvhez és nyelvjáráshoz tartozó sokszínű, különböző kultúrájú, heterogén lakosság.

Amos a keresztyén misszió lehetőségeit vázolta a törzsi vallások hitrendszerében. Szerinte Kamerunban könnyű az örök életről beszélni. A törzsi vallások felfogása szerint ugyanis az elhunytak még öt generáción keresztül a jelenhez tartoznak: mindenkinek kötelessége ismerni felmenői nevét. A feledéssel együtt az ősök is a múltéi lesznek, de addig, mint a hatalmasabb szellemi világ tagjai, nagyban meghatározzák a földi-fizikai életet élő utódaik hétköznapijait. Élet a halál után természetes jelenség Kamerunban. Nem úgy a feltámadás. Hiszen az átmenet az egyik létmódból a másikba náluk éppen a halállal történik. Azt sem könnyű megérteni a kameruni újhitűekkel, hogy ha az ősök mindenike fontos közvetítő-közbenjáró szerepet tölt be az anyagi és a szellemi világ között, miért és hogyan jut abban mégis egyedülálló szerep Jézus Krisztusnak.

Jean a nők helyzetét ismertette meg velünk. Kamerunban női lelkészség csak 1994-től létezik. A férfiak uralta társadalomban igen kedvezőtlenül fogadták a lelkésznőt: az első ilyen jellegű szolgálat alkalmával a gyülekezet kivonult a templomból. Elmondása szerint a mindig az első sorban ülő férfiak nem tudták elviselni, hogy egy nő tanítja őket. Úgy látszik azonban, hogy a nyugat-európai standard Kamerunban is kötelező, s a gyülekezetek lassan-lassan megbarátkoznak az új helyzettel. Ma a 360 lelkész közül 50-60 lelkésznő van Kamerunban.

Ferdinand a szegénység mellett legáltalánosabb és legtöbb nyomorúságot okozó társadalmi problémára világított rá. Az AIDS tömegeket pusztít el Kamerunban. Települések, falvak néptelenednek el. Az egyház a szexuális felvilágosítás terén nyújt segítséget és missziója egyik legfontosabb területének tartja e társadalmi méreteket öltött, néppusztító betegség elleni küzdelmet. Sajnos a törzsi-társadalmi szokások és az általánosan elfogadott szexuális magatartás nem könnyíti meg a szolgálatot. A szexualitás tabutéma, és a férfi joga a nő(k)höz elvitathatatlan jog.

A találkozás a „Kameruni Trió” énekével ért véget. Olyan természetességgel hangolódott egymásra a különböző szólamokat éneklő, a vezető szólamot könnyedén váltó, az elképesztő magasságig szárnyaló, fejhangon is éneklő „hármás”, hogy az európai ember számára elképzelhetetlen.

Teológus hétvége

Május 12–13-án a Protestáns Teológia végzős évfolyama teológus hétvégét szervezett az intézet diákjai és tanárai számára. A lélek és a test felüdítésére, a közösségi „önismeret” fejlesztésére szellemes-humoros jelenetekkel készültek az V. éves hallgatók, a diákönkormányzat elnöksége és az Együtt Egymásért csoport tagjai. A szokásos tanárcsúfoló – miért, miért nem – a megszokottnál szelídebbre, kíméletesebbre sikeredett. Csak olykor-olykor hangzott el egy-egy epésebb megjegyzés – hogy jogosan-e, jogtalanul-e, azt csak a teológus-közösség ítélheti meg. A diákok és tanárok között megszervezett vetélkedő a szellem, a lélekjelenlét, az improvizálási képesség, no meg az általános ismeretek szintjén vallatta meg a résztvevőket, hidat verve diák és tanár között annak ellenére, hogy kinek-kinek a saját térfelén kellett teljesítenie. Hiszen a játékban most az ember vett részt, odahagyva státust és napi szerepet. Csak egy bökkenő volt. Szinte több volt a szervező-résztvevő, mint a bátorító, buzdító, csak a nevetés, biztatás szintjén tevékeny „közönség” – tanár és diák. Közömbösség, fáradtság, fásultság vagy a tengernyi halaszthatatlan tennivaló lenne az ok? De vannak, aki nem hagyják magukat befolyásolni a külső körülményektől. És nekik van igazuk!

Szikla peremén szürkületben

Marion Müller, mártonhegyi szász lelkipásztor, a Protestáns Teológiai Intézet doktorjelöltje 2006. június 8-án, Nagyszebenben bemutatta disszertációját, amelyre jeles (*magna cum laude*) minősítést kapott. Témavezető d. dr. Christoph Klein. A dolgozat címe: *Grundfragen der systematischen Theologie in der Evangelischen Kirche A. B. in Rumänien angesichts der sozial-politischen Herausforderungen in der Zeit der kommunistischen Diktatur (1948–1989) (Az 1948–1989 közötti évtizedek teológiai tükre az erdélyi szász evangélikus egyházban)*. A *Szikla peremén szürkületben* alcíme jelzi, hogy a bolsevizmus évtizedeiben a szászok teológiai reflexiója semmivel sem volt kevésbé kockázatos, mint az egyház más tevékenysége.